SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

PSIXOLOGIYA FANINING MAQSAD VA VAZIFALARI: JAHON VA O‘ZBEKISTON RUHIY SALOMATLIK STATISTIKASINING QIYOSIY TAHLILI ASOSIDA

Ergashev Bunyod Shokir o‘g‘li

Turan International University, Gumanitar fanlar va pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi

Olimov Nurillo

Turan International University, JM-26-CU guruhi talabasi

Annotatsiya

Maqolada psixologiya fanining maqsad va vazifalari jahon va O‘zbekiston ruhiy salomatligi bo‘yicha tayyor (ikkilamchi) statistik ma’lumotlarni qiyosiy tahlil qilish orqali asoslab beriladi. Tahlil Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) 2025-yildagi «World mental health today» va «Mental Health Atlas 2024» hisobotlari, shuningdek O‘zbekiston bo‘yicha ochiq manbalarga tayanadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, dunyoda 1 milliarddan ortiq kishi ruhiy buzilishlar bilan yashaydi, ruhiy salomatlik xodimlari bilan ta’minlanganlik daromadi past va yuqori mamlakatlarda taxminan 20 baravardan ortiq farq qiladi, O‘zbekistonda esa tarqalganlik bo‘yicha epidemiologik tadqiqotlar yetarli emas. Bu holat psixologiyaning tavsiflash, tushuntirish, bashorat qilish va ta’sir ko‘rsatish vazifalarini amaliy ehtiyoj bilan bog‘lash zarurligini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar

psixologiya, maqsad va vazifalar, ruhiy salomatlik, statistik tahlil, JSST, O‘zbekiston.

Аннотация

В статье цели и задачи психологии как науки обосновываются на основе сравнительного анализа готовых (вторичных) статистических данных о психическом здоровье в мире и в Узбекистане. Анализ опирается на отчёты ВОЗ 2025 года «World mental health today» и «Mental Health Atlas 2024», а также на открытые источники по Узбекистану. Результаты показывают, что более 1 млрд человек живут с психическими расстройствами, обеспеченность кадрами в области психического здоровья в странах с низким и высоким доходом различается более чем в 20 раз, а эпидемиологических исследований распространённости в Узбекистане недостаточно. Это подтверждает

необходимость связать задачи психологии - описание, объяснение, прогнозирование и воздействие - с практическими потребностями.
Ключевые слова
психология, цели и задачи, психическое здоровье, статистический анализ, ВОЗ, Узбекистан.
Abstract
This article substantiates the aims and objectives of psychology through a comparative analysis of ready-made (secondary) statistics on mental health worldwide and in Uzbekistan. The analysis draws on the 2025 WHO reports «World mental health today» and «Mental Health Atlas 2024» and on open sources on Uzbekistan. The results show that more than 1 billion people live with mental disorders, that the density of mental health workers differs by more than twentyfold between low- and high-income countries, and that epidemiological studies of prevalence in Uzbekistan are scarce. This supports linking the tasks of psychology - description, explanation, prediction and intervention - to practical needs.
Keywords
psychology, aims and objectives, mental health, statistical analysis, WHO, Uzbekistan.

1. Kirish

Psixologiya ruhiy hodisalar, ularning paydo bo‘lish qonuniyatlari va namoyon bo‘lish mexanizmlarini o‘rganuvchi fan sifatida bir vaqtning o‘zida nazariy va amaliy xarakterga ega. Fanning maqsadi insonning psixik faoliyatini ilmiy bilish va bu bilimni shaxs hamda jamiyat farovonligini oshirishga yo‘naltirishdan iborat. An’anaviy ta’limda fanning vazifalari odatda to‘rt guruhga ajratiladi: ruhiy hodisalarni tavsiflash, ularni tushuntirish, kelgusidagi xulq va holatlarni bashorat qilish hamda ularga maqsadli ta’sir ko‘rsatish (boshqarish, tuzatish, oldini olish).

Psixologiya fani ikki yo‘nalishda rivojlanadi: fundamental yo‘nalish psixik jarayonlar (sezgi, idrok, xotira, tafakkur, xayol), holatlar va shaxs xususiyatlarining umumiy qonuniyatlarini ochadi; amaliy yo‘nalish esa bu bilimlarni ta’lim, sog‘liqni saqlash, ish faoliyati va oilaviy munosabatlar sohalarida qo‘llaydi. Maqsad va vazifalar ana shu ikki yo‘nalishni uyg‘unlashtiradi: nazariy bilim amaliy muammolarni hal etishga, amaliy tajriba esa nazariyani tekshirish va boyitishga xizmat qiladi. Shuning uchun fanning vazifalari qanchalik real ehtiyojga mos kelishini aniq raqamlar yordamida baholash ilmiy jihatdan o‘rinlidir.

Mavzuning dolzarbligi yana bir jihat bilan bog‘liq. So‘nggi yillarda ruhiy salomatlik global sog‘liqni saqlash kun tartibining muhim qismiga aylandi: JSST ma’lumotlari 2025-yilda BMTning nobit kasalliklar va ruhiy salomatlik bo‘yicha yuqori darajadagi

uchrashuvi arafasida e’lon qilindi [6]. Bunday sharoitda psixologiya fanining maqsad va vazifalarini faqat nazariy ta’riflar bilan emas, balki real statistik ko‘rsatkichlar bilan asoslash mutaxassislar tayyorlash, o‘quv dasturlarini tuzish va ilmiy tadqiqotlarning yo‘nalishini belgilashda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Biroq fanning maqsad va vazifalari faqat darslik ta’riflari bilan cheklanib qolmaydi. Ular jamiyatning real ehtiyojlari bilan sinovdan o‘tadi. Bunday ehtiyojning eng ishonchli ko‘rsatkichlaridan biri ruhiy salomatlik statistikasidir. JSST 2025-yil 2-sentabrda e’lon qilgan «World mental health today» hisobotiga ko‘ra, dunyoda 1 milliarddan ortiq kishi ruhiy buzilish bilan yashaydi, ya’ni har yetti kishidan deyarli biri World Health Organization (WHO) [6]. Shu bilan birga, ruhiy salomatlik xizmatlari, mutaxassislar va moliyalashtirish yetarli emas.

Muammo shundaki, psixologiya fanining vazifalari va uning amaliy imkoniyatlari o‘rtasida sezilarli tafovut mavjud: ehtiyoj katta, ammo malakali mutaxassislar, ilmiy asoslangan tadqiqotlar va xizmatlar yetarli emas. O‘zbekiston misolida bu tafovut yanada yaqqol ko‘rinadi, chunki JSST ma’lumotlariga ko‘ra, mamlakatda ruhiy buzilishlarning tarqalganligi bo‘yicha alohida tadqiqotlar o‘tkazilmagan, mavjud faqat davolanayotgan yoki ro‘yxatdagi bemorlar soni haqidagi ma’lumotlardir [5].

Tadqiqotning maqsadi: jahon va O‘zbekiston ruhiy salomatligi bo‘yicha tayyor statistik ma’lumotlarni qiyosiy tahlil qilish orqali psixologiya fanining maqsad va vazifalarini amaliy ehtiyoj nuqtai nazaridan asoslash.

Tadqiqot vazifalari: (1) ruhiy buzilishlarning jahon miqyosidagi tarqalganligi va yoshga oid xususiyatlarini aniqlash; (2) ruhiy salomatlik xodimlari va xizmatlar bilan ta’minlanganlikni daromad guruhlari va mintaqalar bo‘yicha taqqoslash; (3) O‘zbekiston ko‘rsatkichlarini jahon va mintaqaviy ko‘rsatkichlar bilan solishtirish; (4) olingan natijalarni psixologiya fanining to‘rt vazifasi bilan bog‘lab talqin qilish.

2. Usul va materiallar

2.1. Tadqiqot dizayni

Tadqiqot ikkilamchi ma’lumotlar tahliliga asoslangan tavsifiy-qiyosiy dizaynga ega. Muallif yangi so‘rovnoma yoki eksperiment o‘tkazmagan; tahlil xalqaro tashkilotlar tomonidan e’lon qilingan, ommaga ochiq statistik hisobotlar asosida amalga oshirildi.

Bunday yondashuv tez va keng qamrovli qiyoslash imkonini beradi, lekin ma’lumotlarni yig‘ish metodologiyasini nazorat qilish imkoniyatini bermaydi (bu cheklov 4.5-bo‘limda muhokama qilinadi).

2.2. Ma’lumot manbalari

Asosiy manbalar sifatida quyidagilar tanlandi: (a) JSST «World mental health today: latest data» [6], unda ruhiy buzilishlarning tarqalganligi, kasallik yuki va iqtisodiy oqibatlari bo‘yicha eng so‘nggi (2021-yil) ma’lumotlar jamlangan; (b) JSST «Mental Health Atlas 2024», unda 144 ta mamlakatning ruhiy salomatlik siyosati, xodimlari va xizmatlari baholangan [7]; (c) O‘zbekiston ruhiy salomatlik tizimi bo‘yicha sharhlovchi ilmiy maqola va JSST ma’lumotlariga tayangan ommabop tahlillar; (d) «Mental State of the World» xalqaro tadqiqoti natijalari, ular O‘zbekistonda keng yoritilgan [1].

2.3. Ko‘rsatkichlar va tahlil usuli

Tahlil quyidagi ko‘rsatkichlarni o‘z ichiga oldi: ruhiy buzilish bilan yashovchilar ulushi; bolalar va o‘smirlar orasidagi tarqalganlik; nogironlik bilan o‘tgan yillar (YLD) tarkibidagi ulush; o‘z joniga qasd qilish bilan bog‘liq o‘limlar; 100 ming aholiga to‘g‘ri keladigan ruhiy salomatlik xodimlari soni; statsionar o‘rinlar soni; davlat xarajatlari. Qiyoslash daromad guruhlari, JSST mintaqalari va Markaziy Osiyo davlatlari kesimida amalga oshirildi. Nisbiy farqlar (necha baravar) muallif tomonidan e’lon qilingan raqamlar asosida oddiy arifmetik taqqoslash orqali hisoblandi. Hisobotlarda keltirilgan raqamlar o‘zgartirilmadi.

3. Natijalar

3.1. Jahon miqyosida ruhiy buzilishlarning tarqalganligi

JSST ma’lumotlariga ko‘ra, 1 milliarddan ortiq kishi ruhiy buzilish bilan yashaydi, bu har yetti kishidan deyarli birini tashkil qiladi [6]. Tarqalganlik bolalik davridayoq yuqori: 5-9 yoshdagi bolalarning taxminan 7 foizi va 10-19 yoshdagi o‘smirlarning taxminan 14 foizi ruhiy buzilish bilan yashagan [6]. Ruhiy buzilishlarning deyarli yarmi 18 yoshgacha boshlanadi. Xavotir va depressiv buzilishlar eng keng tarqalgan bo‘lib, barcha ruhiy holatlarning uchdan ikki qismidan ko‘pini tashkil qiladi; ular butun hayot davomida ayollarda erkaklarga qaraganda ko‘proq uchraydi.

Ruhiy buzilishlar nogironlik bilan o‘tgan yillarning ikkinchi yetakchi sababi bo‘lib, har oltita YLDdan bittasini tashkil qiladi. Faqat xavotir va depressiv buzilishlar tufayli yuzaga keladigan yillik mehnat unumdorligi yo‘qotishlari taxminan 1 trillion AQSh dollari deb baholanadi. 2021-yilda 727 ming kishi o‘z joniga qasd qilish oqibatida vafot etgan [8]. Ushbu ko‘rsatkichlar 1-jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval. Ruhiy salomatlik bo‘yicha jahon ko‘rsatkichlari (2021-yil ma’lumotlari)

Ko‘rsatkich	Qiymat
Ruhiy buzilish bilan yashovchilar	> 1 milliard (≈ har 7 kishidan 1)
5-9 yoshdagi bolalar orasida	≈ 7 %
10-19 yoshdagi o‘smirlar orasida	≈ 14 %
Buzilishlarning 18 yoshgacha boshlanishi	deyarli yarmi
YLD tarkibidagi ulush	har 6 tadan 1 tasi
Xavotir va depressiya tufayli yillik unumdorlik yo‘qotishi	≈ 1 trillion AQSh dollari
O‘z joniga qasd qilishdan o‘limlar	727 ming kishi

Manba: WHO [6, 8] ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

3.2. Xodimlar, xizmatlar va moliyalashtirish bilan ta’minlanganlik

«Mental Health Atlas 2024» ma’lumotlariga ko‘ra, ma’lumot taqdim etgan mamlakatlarda ixtisoslashgan ruhiy salomatlik xodimlarining global mediana ko‘rsatkichi 100 ming aholiga 13,5 kishini tashkil qiladi [7]. Past daromadli mamlakatlarda bu ko‘rsatkich uchtadan kam, yuqori daromadli mamlakatlarda esa 67 dan oshadi. Bu taxminan 20 baravardan ortiq farqdir. Davlat xarajatlarining mediana ulushi sog‘liqni saqlash byudjetining atigi 2 foizini tashkil qiladi. Statsionar o‘rinlar bo‘yicha tafovut yanada keskin: Yevropada 100 ming aholiga mediana 48 o‘rin, G‘arbiy Tinch okeani mintaqasida 9,5, Amerikada 2,5, Janubi-Sharqiy Osiyoda 1,8, Afrikada esa 0,4 o‘rin to‘g‘ri keladi [3]. 2-jadvalda bu ko‘rsatkichlar keltirilgan.

2-jadval. Ruhiy salomatlik resurslari bilan ta’minlanganlik (Atlas 2024)

Ko‘rsatkich	Qiymat
Xodimlar, 100 ming aholiga (global mediana)	13,5
Past daromadli mamlakatlar	< 3
Yuqori daromadli mamlakatlar	> 67
Davlat sektoridagi xodimlar, 100 ming aholiga	9,6
Davlat xarajati (sog‘liqni saqlash byudjetidan, mediana)	≈ 2 %
Statsionar o‘rinlar, Yevropa (100 ming aholiga)	48

Ko‘rsatkich	Qiymat
Statsionar o‘rinlar, Afrika (100 ming aholiga)	0,4

Manba: WHO [7]; Statista [3]. Hisob-kitob: yuqori/past daromadli guruhlar nisbati (67 / 3) ≈ 22 baravar, Yevropa/Afrika o‘rinlari nisbati (48 / 0,4) = 120 baravar.

3.3. O‘zbekiston va Markaziy Osiyo ko‘rsatkichlari

O‘zbekiston bo‘yicha asosiy topilma ma’lumotlar yetishmovchiligidir: JSST 2021-yilgi hisobotida ruhiy buzilishlarning tarqalganligi bo‘yicha tadqiqotlar o‘tkazilmagani, mavjud ma’lumotlar faqat davolanayotgan yoki ro‘yxatga olingan shaxslar sonini aks ettirishi qayd etilgan. 2020-yilda davlat ruhiy salomatlik xizmatlariga 820 496 million so‘m (taxminan 84,6 million AQSh dollari) sarfladi. Tizim ko‘proq psixiatrik yo‘nalishga ega: 2009-yil holatiga 937 psixiatr va 2000 dan ortiq psixiatrik hamshira qayd etilgan, klinik psixologlar va ijtimoiy xodimlar esa yetishmaydi [2].

Aholining sub’ektiv farovonligi bo‘yicha «Mental State of the World» tadqiqotida O‘zbekiston ruhiy salomatlik va farovonlik indeksida 54,5 ball bilan 74-o‘rinni egalladi (reytingdagi mamlakatlar soni manbalarda 82 yoki 83 deb berilgan); Qozog‘iston 76-, Qirg‘iziston 79-, Tojikiston 80-o‘rinda [1]. Yoshga moslangan o‘z joniga qasd qilish ko‘rsatkichi 2019-yilda 100 ming aholiga Qozog‘istonda 18,05, O‘zbekiston va Qirg‘izistonda 8,28, Turkmanistonda 6,07, Tojikistonda 5,32 bo‘lgan (BMC Public Health tadqiqotiga tayanib) [4]. Natijalar 3-jadvalda berilgan.

3-jadval. Markaziy Osiyo davlatlarining ayrim ko‘rsatkichlari

Davlat	«Mental State of the World» reytingi	O‘z joniga qasd qilish, 2019 (100 ming aholiga)
O‘zbekiston	74-o‘rin (54,5 ball)	8,28
Qozog‘iston	76-o‘rin	18,05
Qirg‘iziston	79-o‘rin	8,28
Tojikiston	80-o‘rin	5,32
Turkmaniston	-	6,07

Manba: Kun.uz [1]; Times of Central Asia [4]. «-» belgisi: manbada ma’lumot keltirilmagan.

3.4. Natijalarning vazifalar bo‘yicha umumlashmasi

To‘plangan statistik ma’lumotlarni psixologiyaning to‘rt vazifasi bilan bog‘lash 4-jadvalda berilgan. Jadval muallifning tahliliy xulosasini aks ettiradi: u manbalardagi raqamlarga asoslanadi, lekin vazifalar bilan bog‘lash muallif talqinidir.

4-jadval. Statistik ko‘rsatkichlar va psixologiya vazifalari o‘rtasidagi bog‘liqlik

Vazifa	Statistik asos	Amaliy ehtiyoj
Tavsiflash	O‘zbekistonda tarqalganlik bo‘yicha tadqiqotlar yo‘q [5]	Standartlashtirilgan o‘lchov vositalari, milliy tadqiqotlar
Tushuntirish	Buzilishlarning deyarli yarmi 18 yoshgacha boshlanadi	Xavf va himoya omillarini o‘rganish
Bashorat qilish	Bolalarning ≈ 7 %, o‘smirlarning ≈ 14 % ruhiy buzilish bilan yashaydi	Erta skrining, xavf guruhlarini aniqlash
Ta’sir ko‘rsatish	Xodimlar: < 3 va > 67 (100 ming aholiga); davlat xarajati ≈ 2 %	Mutaxassislar tayyorlash, xizmatlar kengayishi

Manba: muallif tahlili [6, 7].

4. Muhokama

4.1. Tavsiflash vazifasi

Psixologiyaning birinchi vazifasi ruhiy hodisalarni aniq va o‘lchanadigan tarzda tavsiflashdir. O‘zbekiston misolida bu vazifa to‘liq hal etilmagan: tarqalganlik bo‘yicha epidemiologik tadqiqotlar yo‘qligi mamlakat aholisining ruhiy holati haqida ishonchli tavsif bermaydi. Shu sababli psixologik o‘lchov vositalarini moslashtirish (adaptatsiya va standartlashtirish) hamda vakolatli tanlanma asosidagi tadqiqotlar fanning ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qoladi.

4.2. Tushuntirish va bashorat qilish vazifalari

Buzilishlarning deyarli yarmi 18 yoshgacha boshlanishi [6] rivojlanish va pedagogik psixologiyaning dolzarbligini ko‘rsatadi. Bu yerda psixologiyaning tushuntirish vazifasi, ya’ni xavf omillari va himoya omillarini aniqlash, bashorat vazifasi bilan bevosita bog‘lanadi: erta bosqichda xavf guruhlarini ajratish keyingi og‘ir oqibatlarning oldini olish imkonini beradi. Kun.uz tahlilida mutaxassislar ijtimoiy-iqtisodiy bosim va ijtimoiy me’yorlarni muhim omil sifatida ko‘rsatgan; biroq bu fikrlar ekspert baholari bo‘lib, ularni empirik tadqiqotlar bilan tekshirish zarur.

4.3. Ta’sir ko‘rsatish vazifasi va kadrlar masalasi

Ta’sir ko‘rsatish vazifasi (maslahat, psixoprofilaktika, psixokorreksiya, psixoterapiya) mutaxassislar mavjudligiga bog‘liq. Daromad guruhlari o‘rtasidagi 20 baravardan ortiq farq (3 va 67 ko‘rsatkichlari) ruhiy yordamga kirish imkoniyati tengsizligini ko‘rsatadi. O‘zbekistonda klinik psixologlar yetishmasligi [2] va psixiatriya yo‘nalishining ustunligi psixologlarni tayyorlash tizimini kengaytirish zaruratini asoslaydi. Ta’lim muassasalarida maktab psixologlarini tayyorlash va maslahat xizmatlarini kengaytirish bo‘yicha chora-tadbirlar mintaqaviy manbada qayd etilgan [4], bu esa to‘g‘ri yo‘nalish ekanini ko‘rsatadi.

Iqtisodiy argument ham muhim: xavotir va depressiya tufayli yillik ≈ 1 trillion dollar yo‘qotish psixologik xizmatlarga sarmoya foydali ekanini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, mediana davlat xarajatining bor-yo‘g‘i ≈ 2 foiz bo‘lishi ehtiyoj va resurs o‘rtasidagi nomutanosiblikni tasdiqlaydi.

4.4. Natijalarning nazariy va amaliy ahamiyati

Olingan natijalar psixologiya fanining maqsadini ikki darajada talqin qilish mumkinligini ko‘rsatadi. Nazariy darajada maqsad ruhiy hodisalarning qonuniyatlarini ochishdir; amaliy darajada esa bu qonuniyatlar asosida shaxs va jamiyat ruhiy salomatligini saqlash va mustahkamlashdir. Statistika ikkinchi darajadagi ehtiyoj hajmini, ya’ni ushbu vazifalarni hal etish qanchalik dolzarb ekanini aniq ko‘rsatadi.

Ta’lim nuqtai nazaridan olganda, natijalar psixolog-mutaxassislarni tayyorlashda ikki jihatga e’tibor qaratish zarurligini bildiradi. Birinchidan, bo‘lajak psixologlar statistik savodxonlikka ega bo‘lishi, xalqaro hisobotlarni tahlil qila olishi va mahalliy ma’lumotlarni ularga solishtira bilishi lozim. Ikkinchidan, o‘quv dasturlarida rivojlanish, pedagogik va klinik psixologiya yo‘nalishlari uyg‘un bo‘lishi kerak, chunki ruhiy buzilishlarning ko‘pi bolalik va o‘smirlik davrida boshlanadi.

Shuningdek, jahon ko‘rsatkichlarini bevosita O‘zbekistonga ko‘chirish ehtiyotkorlikni talab qiladi. Jahon ma’lumotlari o‘rtacha va mediana qiymatlar bo‘lib, ular mamlakatning madaniy, ijtimoiy va iqtisodiy xususiyatlarini to‘liq aks ettirmaydi. Shu sababli jahon statistikasi mahalliy tadqiqotlar uchun faqat taqqoslash asosi bo‘lib xizmat qilishi, ularning o‘rnini bosmasligi kerak.

4.5. Tadqiqotning cheklovlari

Birinchidan, tahlil ikkilamchi ma’lumotlarga asoslangan, shuning uchun ko‘rsatkichlar turli mamlakatlarda turlicha usullar bilan yig‘ilgan bo‘lishi mumkin; Atlas ham nodavlat sektor ma’lumotlari kamligi sababli xodimlar sonining kam baholanishi mumkinligini tan oladi. Ikkinchidan, O‘zbekiston xodimlari haqidagi ma’lumot 2009-yilga tegishli bo‘lib, eskirgan. Uchinchidan, «Mental State of the World» reytingi sub’ektiv farovonlikni o‘lchaydi va klinik tarqalganlikni bildirmaydi; reytingdagi mamlakatlar soni manbalarda 82 va 83 deb turlicha berilgan. To‘rtinchidan, ayrim ko‘rsatkichlar (masalan, statsionar o‘rinlar) uchun ikkilamchi manba (Statista) ishlatilgan, uni JSST asl hisoboti bilan solishtirish tavsiya etiladi. Kelgusida O‘zbekiston bo‘yicha mahalliy rasmiy statistik ma’lumotlar bilan to‘ldirish kerak.

5. Xulosa

Tahlil quyidagilarni ko‘rsatdi. Birinchidan, dunyoda 1 milliarddan ortiq kishi ruhiy buzilish bilan yashaydi va bu buzilishlarning ko‘pi bolalik va o‘smirlik davrida boshlanadi; bu psixologiyaning tavsiflash va bashorat qilish vazifalarini erta yoshdan boshlab amalga oshirish zarurligini bildiradi. Ikkinchidan, ruhiy salomatlik xodimlari bilan ta’minlanganlik daromad guruhlari o‘rtasida 20 baravardan ortiq farq qiladi; bu ta’sir ko‘rsatish vazifasining amalga oshishi kadrlar tayyorlashga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Uchinchidan, O‘zbekistonda tarqalganlik bo‘yicha epidemiologik ma’lumotlar yo‘q, klinik psixologlar yetishmaydi; shuning uchun mamlakatda psixologik o‘lchov vositalarini moslashtirish, vakolatli tadqiqotlar o‘tkazish va mutaxassislar tayyorlash fanning ustuvor maqsadlari sifatida ilgari surilishi lozim.

Amaliy tavsiyalar: (1) milliy miqyosdagi epidemiologik tadqiqotlarni yo‘lga qo‘yish; (2) klinik va maktab psixologlarini tayyorlash hajmini oshirish; (3) psixologik xizmatlar statistikasini muntazam yig‘ish va ochiq e’lon qilish.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Kun.uz. (2025, July 26). Experts blame economic strain and social pressures for growing mental health crisis in Uzbekistan. https://kun.uz/en/news/2025/07/26/experts-blame-economic-strain-and-social-pressures-for-growing-mental-health-crisis-in-uzbekistan

2. Review of current status and ongoing reforms of the mental health system in Uzbekistan. (2025). BJPsych International. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC12022853/ [muallifni tekshirish kerak]

3. Statista. (2024). Mental health workers for adults per 100,000 population, by world region. https://www.statista.com/chart/amp/35271/mental-health-workers-for-adults-per-100000-population

4. Times of Central Asia. (2025). Central Asian nations rank low in global mental health index. https://timesca.com/tag/depression/

5. World Health Organization. (2022). Prevention and management of mental health conditions in Uzbekistan: The case for investment. WHO. [asl hujjatni tekshirish kerak; ikkilamchi manba orqali keltirildi]

6. World Health Organization. (2025a). World mental health today: Latest data. WHO. https://www.who.int/publications/i/item/9789240113817

7. World Health Organization. (2025b). Mental Health Atlas 2024. WHO.

8. World Health Organization. (2025c, September 2). WHO releases new reports and estimates highlighting urgent gaps in mental health. https://www.who.int/news/item/02-09-2025-who-releases-new-reports-and-estimates-highlighting-urgent-gaps-in-mental-health